

Briggen blue bird

– en lögn med många sanna delar

Det var i dag, på julafton, fast 1872 som skeppet Blue bird förliste utanför Smögen. Så säger Evert Taubes ballad och den sitter djupt i många av oss. Men sjönk verkligen Blue bird? Och glömdes någon ombord?

”Det var Blue Bird av Hull, det var Blue Bird, en brigg som med sviktade stumpar stod på över Soten i snöstorm med nedisad rigg, själva julafton sjuttio två.”

Skeppet seglar tydligt inom oss och många vissångare efter Taube har fått den nedisade riggen att kännas längs hela ryggraden. Joakim Thåströms tolkning har gjort visan till Taubes kanske mest kända bland unga människor. Senast i år släppte den rosade vissångaren Sofia Karlsson en skiva där balladen finns med. Hon tycker att det är Taubes absolut bästa låt.

– Den är en så grym historia! När jag var liten började jag alltid gråta av den – Karl Stranne var så modig och så glömde de kvar honom. Och så är den ju baserad på en sann historia.

Hur är då den sanna historien? Hur såg det ut på Smögen den där stormnatten 1872? En koll i SMHI:s arkiv visar att det varken var storm eller snö.

- På julafton var det milda sydvästvindar och ett par plusgrader. Så någon nedisning var det ju definitivt inte fråga om, säger meteorolog Sverker Hellström.

Nåväl, datumet är väl inte det viktiga i sammanhanget. Blue Bird måste ha förlit en annan dag. Men i Riksarkivets förteckning över förlisningar finns ingen båt med det namnet.

Däremot på Tullverket finns en notering om en bark med namnet Blue Bird av Hull.

Den var på väg mellan Riga och Boston med en last av hampa, men fick problem och gick in mot Västkusten. Det var en stormig natt till den 26 augusti 1871 och skeppet bärgades utanför Tryggö. Efter reparationer fortsatte den sin färd.

Fortsatte sin färd? Vad kan man då lita på? Fanns ens Karl Stranne?

”Och kaptenen steg upp. Han var blek, han var tärd, stormen tjöt, knappt man hörde hans ord.

När han sade med skälvande röst till sin värd:

- Karl blev surrad och glömdes ombord!”

En titt i folkbokföringen visar att det faktiskt bodde en Karl Stranne på Smögen vid denna tid, men han var krympling med klumpfot och hade aldrig varit till sjöss. Däremot fanns det en gammal sjökaptten vid namn Lars Stranne som ofta delade en butelj och en god historia med Taube. Detta berättar Lars Strannes sonson med samma namn, även han med titeln kapten. Han har dock stigit iland för att ägna sig åt familjeföretaget Strannes rökeri, numera Leröy.

- Familjen har varit sjömän, lotsar och fiskare på Smögen sen 1700-talet så det är många som har drunknat, säger han. Men inte Karl.

Så, vi är lurade? Ingen blev alltså surrad till rors?

- Jo, det var vanligt på den tiden, säger Bertil Abrahamsson som är en av författarna till boken Sotenäs – Skeppsbrottets kust.

I hårda stormar kunde det komma in en våg akterifrån som lyfte styrmannen rätt ut i havet. Då stod bara den som var surrad kvar. Och faktiskt blev en man glömd vid rodret

utanför Smögen, bara några timmar efter att barken Blue Bird räddades 1871.

– Det var det engelska skeppet Nymph, berättar Bertil Abrahamsson.

När orkanen blåste som värst fick några Smögenpojkar se en brigg komma in med sviktade stumpar* och nödflagg i topp. Kaptenen hade spolats överbord en dag tidigare och besättningen visste inte vad de skulle göra. De släppte ner två ankare men de trasslade in sig i varandra. Skeppet var på väg in rakt in i granitklippan när pojkarna från Smögen lyckades bärga dem.

– De var så chockade dessa engelsmän så de visste inte hur många de var eller någonting. Men när de hade blivit ilandsatta sa en av dem ”Var är yngsta pojken?”, och herregud, honom hade de glömt ombord.

Det var en 19-årig engelsman som hade stått surrad till rors, men när han såg vartåt det barkade så skar han sig loss och klättrade upp i förmasten. När skeppet gick in i berget slungades han upp i en vattenfylld klippskreva, vilket blev hans räddning. Våt men levande tog han sig upp. Klyftan ligger på Sandö, på Smögen, och kallas ännu för Engelsmanklyftan.

En av de som gick ut för att bärga Nymph var Samuel Frisk, en fiskare och Evert Taubes goda vän. Taube var en mästare på att plocka ihop historier från olika gamla sjömän han mötte på Smögen. Att han skarvade och la till var mer regel än undantag.

– Någon visa som är alldeles sann kan jag inte komma på, säger Göran Gynne från Taubesällskapet.

– En dikt ska vara sannolik, men riktigt sann vill den liksom inte riktigt själv gå med på att vara, lär Evert själv ha sagt om saken.

Men smärtan som Karl Strannes far upplever i balladen, den hade också Evert Taube känt. Det var bokhandlare Gösta Hansson på Smögen som insåg detta när han läste igenom en förteckning över avlidna i Kungshamns pastorat 1785-1930. Han tar fram den gamla boken och pekar.

– 1906, Fredrik Gerard Taube. Drunknad.

Fredrik Taube var Everts fyra år äldre bror som fiskade med långrev utanför Smögen i december 1906. Han gick in till Hållö för att hälsa på sin morbror som var fyrmästare där. Men medan han var där började det blåsa upp över havet och Fredrik gav sig ut igen för att hämta in sina fiskelinor. Historien berättades av morbrodern som såg det hela genom sin kikare. Men då ett annat skepp kom in så vände han bort blicken ett ögonblick från Fredriks krängande båt. När han vred kikaren tillbaka syntes den inte mer.

– Det året var Evert 16 år. Jag menar att den här dramatiken fanns i bakgrunden när han skrev balladen om briggen Blue Bird, säger Gösta Hansson.

Hans teori har bekräftats av Taubefamiljen.

Det sägs att Samuel Frisk som berättade för Evert om Blue Bird blev upprörd över att sanningen hanterades så ovarsamt. Men sångerkan Sofia Karlsson blir bara lättad över att ingen kvar surrad vid masten.

– Å, det glädjer mig verkligen!

Att balladen inte är sann spelar inte så stor roll, tycker hon.

– Lyrisk är ju att förhöja verkligheten. Starka livsöden och känslor kommer människor alltid att vara intresserade av. Briggen kommer att fortsätta segla länge.